

El sector vitivinícola català: una exploració econòmica de les diferents fases de la cadena de comercialització

Montserrat Costa-Font¹, Teresa Serra,¹ José M. Gil,¹
Cristina Escobar¹ i Xoán Elorduy²

¹ Centre de Recerca en Economia i Desenvolupament
Agroalimentari (CREDA-UPC-IRTA)

² Institut Català de la Vinya i el Vi (INCAVI)

Resum

En aquest estudi es presenta una anàlisi descriptiva del sector vitivinícola català. L'objectiu és el de portar a terme un estudi econòmic de les diferents fases de la cadena de comercialització: producció de raïm, producció, comercialització i consum de vi. S'observa que la tant la superfície total dedicada a la producció de raïm, com la destinada a la producció de vins de qualitat han incrementat fins a l'any 2005. Els recents increments en el consum domèstic de vi, així com la competència provinent d'altres regions espanyoles i de vins internacionals, han motivat un increment de les importacions de vi. Les exportacions també han crescut recentment. Els canvis en la producció, el consum i el comerç internacional han afectat negativament els preus percebuts pels productors de raïm, els quals han davallat gradualment, mentre que els preus pagats pels consumidors s'han mantingut estables en el temps. Aquest fet suggereix una transmissió imperfecta de preus al llarg de la cadena de comercialització del vi a Catalunya.

Abstract

This study presents a descriptive analysis of the Catalan wine sector. Its objective is to make an economic assessment of the different stages of the wine marketing chain: winegrape production, wine production, wine commercialization and finally wine consumption. We observe that the Catalan grape area has been increasing until 2005, as well as has the area devoted to Quality Wine protected with Designations of Origin Produced in Specific Region. Recent increases in domestic wine consumption, as well as the competition from other Spanish and international wines have motivated an increase wine imports. Exports have also increased lately. Changes in production, consumption and foreign trade have negatively affected the prices that winegrape producers receive, which have steadily declined, whereas the prices paid by consumers have remained stable over time. This suggests an imperfect price transmission through the Catalan wine marketing chain.

I. Introducció

La indústria vitivinícola catalana representa una part important tant del sector agrari com de la indústria alimentària a Catalunya. La importància del sector rau tant en la seva aportació a l'economia catalana, com en la promoció i definició de les denominacions d'origen a Catalunya. Totes elles defineixen una identitat basada en el binomi «cultura - geografia» que pot tenir externalitats per a d'altres sectors. En efecte, el vitivinícola és un dels sectors on més clarament es manifesta la identitat com a mecanisme de diferenciació del producte. Tanmateix, encara hi ha pocs estudis que examinin les tendències del sector i que identifiquin fins a quin punt la dimensió identitat-qualitat té un paper important.

L'objectiu d'aquest article consisteix a oferir una anàlisi del sector vitivinícola centrada especialment en el factor qualitat i en l'evolució experimentada els darrers anys (1999-2005). Per conèixer les tendències del sector, cal examinar la informació disponible sobre cadascuna de les diferents fases del procés de producció, que en termes generals són tres: la fase agrària (o vitícola), la fase d'elaboració (o vinícola) i finalment, la fase comercial (o comercialització). Presentem una exploració detallada de les tendències de producció, distribució i consum intern i internacional del sector, així com també una anàlisi del grau de diferenciació del producte i de l'evolució dels preus.

Els principals resultats indiquen el següent. Primer, els darrers anys ha tingut lloc un augment de la superfície conreada i de la producció de vi, fet que ha estat acompanyat d'una reducció del nombre d'explotacions, que mostra un *augment de la dimensió de les explotacions a Catalunya*. Segon, les tendències suggereixen que, de manera

semblant a d'altres regions de l'entorn català, la diferenciació per Denominació d'Origen està guanyant rellevància. Durant bona part del període estudiat s'observa que mentre el consum intern es manté estable, la producció tendeix a créixer. Aquest fet pot venir motivat per diversos factors, com ara un augment de la demanda exterior, una entrada en producció de plantacions amb rendiments superiors o un augment generalitzat dels rendiments.

Hem estructurat l'article en quatre seccions diferenciades per tal d'analitzar les diverses fases de la cadena de comercialització. En primer lloc, es tracta la part agrària o vitícola, en segon lloc es du a terme una anàlisi de la fase d'elaboració o vinícola. Li segueix un estudi de la fase comercial i del consum de vi. Finalment, oferim un apartat de conclusions on es resumeixen les principals tendències.

2. Estudi de la fase agrària o vitícola

De les més de 70 milions d'hectàrees conreades arreu del món, aproximadament un 11% es destina al cultiu de vinya. Com es pot observar en la taula 1, un 44% de la vinya mundial es concentra a Europa on destaquen França, Itàlia i Espanya que representen un 85% de la superfície europea. Segons dades del Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural - DAR (comunicació personal), l'extensió de vinya a Catalunya és de més de 65.000 ha, que representen més d'un 5% de la superfície espanyola. La taula 1 ens mostra que aquesta superfície ha seguit una tendència creixent els últims anys, si bé la darrera dada del 2006 ens alerta d'un lleuger retrocés. Futurs estudis seran necessaris per determinar si es tracta de l'inici d'una tendència a la baixa en el cultiu de vinya, o simplement d'un fet puntual. Cal

Taula 1

Evolució de la superfície de vinya conreada al món, Europa, Espanya i Catalunya. Període 1999-2006

Any		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Superfície de Vinya (1000 ha)	Món	7.864	7.885	7.893	7.955	7.953	7.919	7.930	7.924
	Europa	3.553	3.588	3.547	3.515	3.490	3.468	3.439	3.410
	Espanya	1.180	1.237	1.235	1.202	1.207	1.200	1.180	1.174
	Catalunya	64	67	64	65	63	68	68	66

Font: Organització Internacional de la vinya i el vi (OIV) per a les dades referents al món, Europa i Espanya. i DAR per a les dades referents a Catalunya.

destacar que, segons dades del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació - MAPA (2007) i del Consell Català de Producció Agrària Ecològica (CCPAE), les pràctiques de cultius predominants en el sector de la vinya són les tradicionals, mentre que l'agricultura ecològica i la integrada desenvolupen un paper residual. Així mateix cal dir que, segons el cens agrari de 1999 i les enquestes sobre l'estructura de les explotacions agràries del 2003 i 2005, un 95% de la superfície de vinya catalana es cultiva en règim de secà.

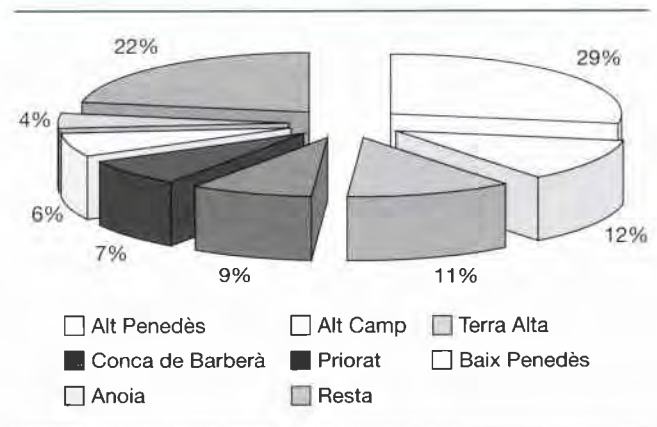
L'evolució del nombre d'explotacions vitícoles contrasta amb la tendència creixent de la superfície enregistrada els últims anys. Aquestes han passat de 10.800 explotacions l'any 1999 (Institut d'Estadística de Catalunya, IDESCAT, 1999) a 7.916 el 2005 (IDESCAT, 2005).¹ Aquest fet ens indica una clara tendència a incrementar la superfície mitjana de les explotacions supervivents.

La producció del sector vitícola expressada en tones de raïm se situa entorn dels 60 milions de tones a nivell mundial (OIV). Més d'un 45% d'aquesta quantitat es produeix a Europa, on Itàlia i França ocupen les dues primeres posicions. Espanya, amb més de 5 milions de tones de raïm, ocupa el tercer lloc. Segons les dades publicades pel MAPA, Anuaris d'estadística agroalimentària, la quantitat de raïm produïda a Catalunya els últims anys ascendeix a unes 434.000 tones,² quasi un 9% de la producció de raïm espanyola.

Segons dades obtingudes a partir de les declaracions de collita, podem afirmar que aproximadament el 40% del raïm per a vinificació és comercialitzat a través de cooperatives, mentre que un 60% el comercialitzen directament els agricultors independents. A més, sembla que aquests últims tendeixen a augmentar el seu pes relatiu. Tanmateix, aquestes dades s'han de considerar amb cautela ja que les cooperatives i els seus socis no tenen obligació de fer les declaracions de collita. Considerem, però, que cal seguir analitzant el paper de les cooperatives en el sector vitícola català en properes campanyes, ja que aquestes tenen una influència important en la formació de preus i en l'evolució de l'estructura del sector.

En la figura 1 es mostra la distribució comarcal de la superfície de vinya catalana a partir de les dades del DAR (2006). D'aquesta distribució cal destacar la gran superfície de quasi 18.000 ha que concentra la comarca de l'Alt Penedès, on es troba aproximadament el 30% de la vinya catalana. La segueixen les comarques de la Terra Alta, l'Alt Camp i la Conca del Barberà, que conjuntament concentren unes 20.000 ha, un 32% del total. El Baix Penedès, l'Anoia i el Priorat tenen quasi 11.000 ha, més d'un 17% de la vinya. Finalment, les 13.000 ha restants es reparteixen entre la resta de comarques, on la vinya ocupa superfícies menors.

Figura 1
Superfície de vinya per comarques (2006)

Font: DAR (2006)

Les dades de l'IDESCAT (1999) permeten determinar el percentatge que la superfície de vinya de cada comarca representa sobre la Superfície Agrària Útil (SAU). A partir d'aquestes dades hem calculat el següent índex d'especialització (IE) per a totes les comarques on es conrea la vinya:

$$IE = \frac{\left(\frac{S_{vinya_i}}{SAU_i} \right)}{\left(\frac{S_{vinya_{TOT}}}{SAU_{TOT}} \right)}$$

1. Cal tenir present que les dades de les enquestes d'estructures agràries no corresponen a un cens sino a una actualització del cens de 1999 basant-se en una mostra

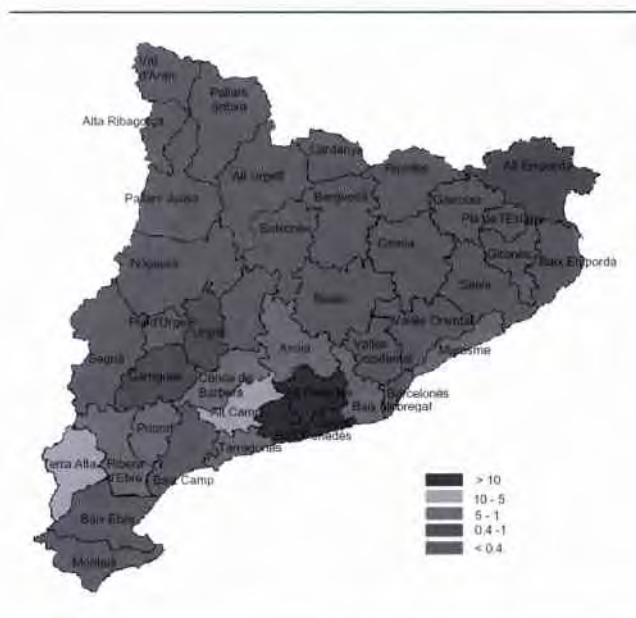
2. Mitjana de la producció per als anys 2000, 2001, 2002

on la variable *Svinya* representa la superfície dedicada a vinya, el subíndex *i* indica la comarca i el subíndex *tot* representa el total de Catalunya. A major valor de l'índex, major nivell d'especialització en vinya de la comarca. Els resultats (figura 2) indiquen una elevada especialització de les comarques del Penedès on es concentren la majoria de vinyes. També és important destacar l'elevat nombre de comarques amb un alt índex d'especialització en vinya situades a la província de Tarragona. Pel que fa a la província de Girona, destaca la comarca de l'Alt Empordà, fet que s'explica per la D.O. Empordà. A Lleida les comarques de l'Urgell i les Garrigues ocupen les primeres posicions.

Tot i que l'extensió de vinya catalana no sembla ser molt important en magnitud amb relació a la de la resta d'Espanya, sí que ho és en qualitat. Tal i com es mostra en la figura 3, la vinya catalana està clarament especialitzada en la producció de vinya amb qualificació geogràfica determinada, i dedica aproximadament un 95% de la producció de raïm per a vins de qualitat (V.Q.P.R.D.).

El raïm de qualitat produït a Catalunya es distribueix en dotze denominacions d'origen (taula 2). Tot i que la DO Cava no limita la totalitat de la seva producció a Catalunya, un 95% sí que es cultiva en terres catalanes. Les D.O. Cava, Penedès, Montsant i Pla de Bages (aquesta última després d'una clara davallada al 1998) es mantenen amb superfícies força constants en el temps. La D.O. Alella, tot i presentar increments puntuals, també es pot considerar estable pel que fa a la superfície cultivada.

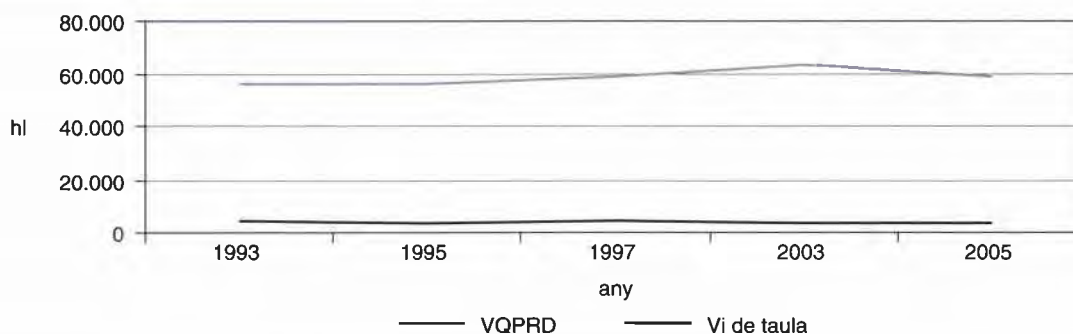
Figura 2
Índex d'especialització vitivinícola de les comarques de Catalunya (1999)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades IDESCAT (1999)

Paral·lelament, les D.O. Catalunya i Priorat experimenten un clar increment de la seva superfície com també, tot i que d'una manera molt més moderada, la D.O. Costers del Segre. El cas de la D.O. Terra Alta ens mostra un clar increment fins a la campanya 2003/2004 a partir de la qual sembla disminuir la seva superfície. Finalment cal dir que les D.O. Conca del Barberà i Empordà sofreixen una reducció de la seva superfície de vinya,

Figura 3
Evolució de l'especialització en el conreu de raïm a Catalunya. Període 1993-2005

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades IDESCAT (1999)

Taula 2

Evolució del cultiu de vinya (ha) per Denominacions d'Origen. Període 1996-2004

	1996/97	1998/99	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/204	2004/2005
Alella	317	560	338	338	560	305	-	314
Catalunya	-	-	3873	6985	8.723	8.896	8.690	16.824
Cava	32.761	32.904	31.941	32.009	32.009	32.009	-	-
Conca del Barberà	7.064	6.025	5.904	5.928	5.950	5.950	5.871	5.888
Costers del Segre	4.081	3.890	4.077	4.180	4.286	4.144	4.622	4.869
Empordà	2.705	2.475	2.298	2.032	2.032	2.033	2.070	1.856
Montsant	-	-	-	-	-	2.047	2.020	2.025
Penedès	26.478	26.742	26.742	27.524	27.692	28.148	27.729	27.702
Pla de Bages	9.500	500	500	550	550	550	550	550
Priorat	800	942	1.233	1.443	1.600	1.600	1.650	1.620
Tarragona	10.467	11.025	11.155	11.294	7.280	7.391	7.391	7.572
Terra Alta	8.200	8.200	9.200	9.220	9.220	9.200	9.224	7.997

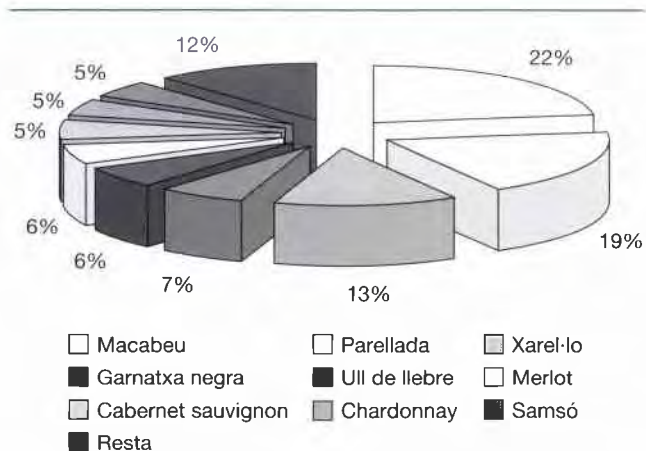
Font: MAPA i Institut Català de la Vinya i el Vi (INCAVI)

mentre que la D.O. Tarragona va patir una clara disminució de superfície en la campanya 2001/2002 i després es va mantenir. Aquest fet s'explica per la segregació de la subzona Falset i la consegüent creació de la nova D.O. Montsant.

Per a un millor estudi del sector vitícola català s'ha dut a terme una anàlisi varietal. Segons dades del Registre Vitivinícola, DAR (2006), al voltant d'un 60% del total de la vinya catalana està constituït per varietats blan-

ques com mostra la figura 4. Cal destacar la varietat Macabeu amb aproximadament 14.500 ha, el 40% de les vinyes de varietat blanca a Catalunya. La segueixen la varietat Parellada amb 12.000 ha cultivades i la Xarel·lo amb unes 8.400 ha. D'altra banda, la superfície que cobreixen les varietats negres representa aproximadament un 30% del total. La varietat més estesa és la Garnatxa negra, la qual representa més del 20% de la superfície de raïm negre, la segueixen de molt a prop la varietat Ull de llebre amb 4.000 ha i la varietat Samsó amb 3.000 ha. Finalment, les varietats Merlot i Cabernet Sauvignon conformen conjuntament, amb 3.500 ha cadascuna, més d'un 26% de la superfície catalana de varietats negres.

Figura 4
Principals varietats de vinya 2006

Font: DAR, Registre vitivinícola (2006)

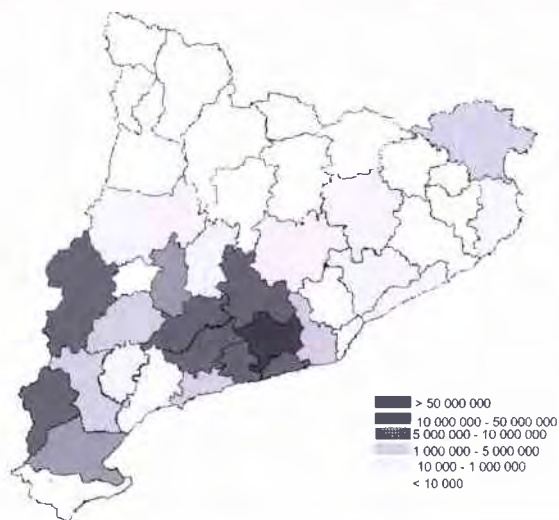
En les figures 5 i 6 es mostra la distribució comarcal de les produccions de raïm blanc i negre respectivament per a les dues últimes campanyes (2003-04, 2004-05). Com ja s'ha apuntat més amunt, l'Alt Penedès és el major productor de raïm a Catalunya. El segueixen, pel que fa a raïm blanc, les comarques del Baix Penedès, l'Alt Camp, l'Anoia, el Garraf, el Segrià, la Terra Alta, i la Conca del Barberà. Les comarques amb major producció de raïm negre després de l'Alt Penedès són el Baix Penedès, el Segrià, la Terra Alta, l'Anoia i l'Alt Empordà.

Segons dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE), el sector vitícola català es caracteritza per la generació d'aproximadament 7.000 Unitats de Treball Any (UTA³)

3 Una UTA equival al treball que realitza una persona a temps complet al llarg d'un any. Una jornada parcial es computa com la meitat d'una completa

Figura 5

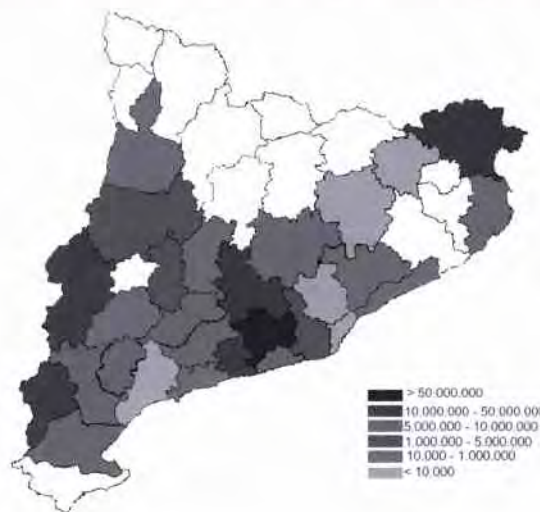
Distribució comarcal de la producció de raïm blanc (kg) a Catalunya, campanyes 2003/04 i 2004/05

Font: Elaboració pròpia amb dades del DAR (Declaracions de Collita)

Figura 6

Distribució comarcal de la producció de raïm negre (kg) a Catalunya. Campanyes 2003/04 i 2004/05

Font: Elaboració pròpia amb dades del DAR (Declaracions de Collita)

(INE 2003 i 2005), que representen al voltant del 9% de les UTA que genera el sector agrari català. Aquesta contribució, tanmateix, s'ha vist reduïda l'any 2005 degut, fonamentalment, a una menor ocupació de treball eventual. Una altra característica important per entendre la dinàmica del sector vitícola és l'edat dels titulars de les explotacions. Si bé més d'un 50% dels titulars tenen més de 55 anys, només un 17% són menors de 45 (INE 2003 i 2005). En el període comprès entre 1999 i 2005 ha tingut lloc un envelliment dels titulars de les explotacions vinícoles.

La dimensió econòmica de les explotacions agrícoles, mesurada mitjançant el Marge Brut Total (MBT⁴), ens indica que les explotacions catalanes van generar l'any 2003 uns 28.059 € per explotació o bé 1.836 €/ha. Aquests valors disminuïen fins a 23.481 €/explotació o bé 1.643 €/ha (INE) l'any 2005. El MBT obtingut pel sector vitícola català durant els anys 2003 i 2005 va representar un

7,2% i un 6% respectivament del MBT obtingut pel total de les explotacions agràries de Catalunya. També cal destacar que el sector vitícola català va contribuir, l'any 2000, amb un 4,5% al valor de la Producció Final Agrària (PFA) catalana (DAR, 2002), percentatge similar al 4,1% que contribueix el sector a la PFA de l'Estat espanyol (MAPA, 2004). L'any 2003 aquests percentatges van baixar fins a un 3,04% i a un 3,23% per als casos de Catalunya i Espanya respectivament.

3. Estudi de la fase d'elaboració o vinícola

Com podem observar a la taula 3, la producció mitjana de vi en les darreres campanyes a Catalunya (1999-2006) ha estat de més de 3 milions d'hectolitres. Aquesta quantitat representa un 9% de la producció vinícola espanyola, la qual alhora contribueix en un 14%

⁴ Segons IDESCAT, el marge brut és la diferència entre el valor monetari de la producció bruta i el valor de certs costos directes inherents a aquesta producció. Dins els costos directes s'hi inclouen les llavors i plantons, fertilitzants, pesticides i insecticides. No es comptabilitzen com a costos di-

rectes el treball, la maquinària, les instal·lacions, o el manteniment d'aquestes. El MBT és la suma dels marges bruts de totes les activitats de l'explotació.

Taula 3**Evolució de la producció de vi al Món, Europa, Espanya i Catalunya. Període 1999-2006**

Any		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Producció de vi (1000 hl)	Món	281.039	280.415	264.730	257.864	264.730	298.170	278.300	283.600
	Europa	177.360	173.459	156.822	150.847	154.285	178.107	165.700	170.400
	Espanya	33.723	41.692	30.500	33.478	41.843	42.988	35.300	39.500
	Catalunya	3.081	2.992	2.750	3.050	3.346	3.798	2.616	-

Font: OIV per les dades referents al món, Europa i Espanya i DAR per a les dades referents a Catalunya.

a la producció mundial. Cal destacar la baixada de producció, tant a nivell català com espanyol, experimentada l'any 2001 amb una ràpida recuperació l'any següent, com també el valor especialment baix de l'any 2005 pendent d'analitzar amb dades de posteriors campanyes.

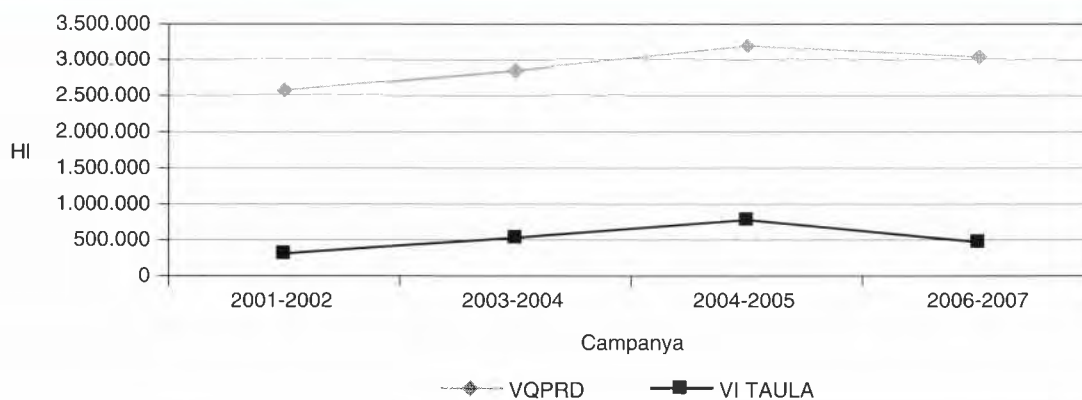
Pel que fa a la distribució territorial de la producció de vi a Catalunya, cal dir que es troba concentrada en les províncies de Tarragona i Barcelona. Les dades publicades pel MAPA (1999-2003) situen la província de Tarragona com a principal productora (47%) seguida de Barcelona (42%).

Dels més de 3 milions d'hectolitres de producció mitjana de vi a Catalunya, els vins V.Q.P.R.D. representen al voltant del 90% del total. En la figura 7 es pot observar un clar increment en la producció de tot tipus de vi fins al 2004, una consolidació de la producció de V.Q.P.R.D i una disminució en la producció de vi de taula en l'última campanya. Aquesta evolució va lligada

al ja esmentat increment del conreu de varietats amb aptitud per a la producció de V.Q.P.R.D.

La producció de vi V.Q.P.R.D. a Catalunya està distribuïda, com ja s'ha explicat prèviament, en 12 denominacions d'origen diferenciades l'evolució de les quals es presenta en la taula 4. Cal remarcar el clar increment de la producció de les denominacions Costers del Segre i Catalunya. També destaquen les davallades puntuals de producció de les D.O Priorat en les collites 1999/2000 i 2002/2003; Alella i Empordà en la collita 2000/2001 i Costers del Segre al 1999/2000, degudes a factors diversos com poden ser els agroclimàtics. Finalment, cal destacar la poca estabilitat de les produccions de la D.O. Conca del Barberà i la disminució en la producció de la D.O. Terra Alta per a les campanyes 2003/2004 i 2005/2006, si bé aquestes dades estan pendents de revisió.

Del total de la producció vitícola catalana, aproximadament un 70% és vi blanc, dada que és compatible amb la distribució de la superfície de vinya entre les varietats

Figura 7**Evolució de la producció de vi a Catalunya segons qualitat. Període 2001/2002 – 2006/2007**

Font: Fons Espanyol de Garantia Agrària (FEGA)

Taula 4

Evolució en la producció de vi (hl) qualificats per Denominacions d'Origen. Període 1998/1999 – 2004/2005

	1998/1999	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005
Alella	8.751	8.258	3.657	7.475	8.137	*	7.018
Catalunya	*	197.541	371.800	338.353	299.128	299.088	335.895
Conca del Barberà	51.306	27.526	78.807	52.782	35.154	30.605	22.018
Costers del Segre	69.247	46.960	131.609	82.794	87.019	102.214	119.082
Empordà-Costa Brava	36.091	58.740	47.611	62.000	60.087	57.019	59.959
Montsant	*	*	*	48.414	32.968	67.800	50.996
Penedès	450.726	540.325	587.935	455.172	523.451	518.413	468.865
Pla de Bages	10.991	12.320	12.000	10.950	11.800	12.700	10.900
Priorat	6.413	3.443	4.732	4.875	1.857	*	4.117
Tarragona	501.658	497.030	453.447	316.543	391.500	439.492	454.833
Terra Alta	295.954	298.575	301.196	310.984	268.941	69.545	65.617

Font: MAPA i INCAVI (* no hi ha dades)

blanca i negra presentada en l'apartat anterior. La rellevància de la producció de vi blanc és atribuïble a la localització de més d'un 90% de la indústria de la D.O. cava a Catalunya. La figura 8 mostra la clara superioritat de la producció de vi blanc, tot i que també una tendència a l'increment en la producció de vi negre.

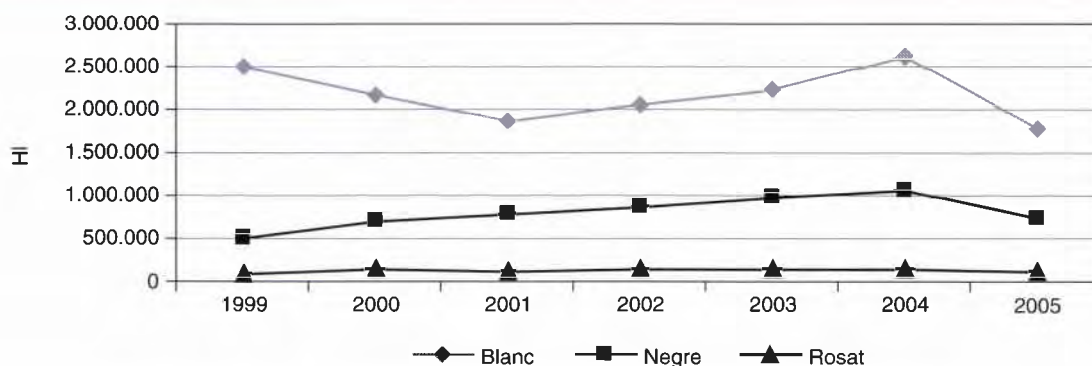
L'anàlisi econòmica del sector vinícola ens mostra que el valor de la producció de vi ha sofert una disminució fins a la campanya 2003 per passar a recuperar-se posteriorment (vegeu figura 9). En canvi, el valor afegit brut s'ha mantingut més o menys constant, fet que suggereix un probable ajustament de costos de producció.

Pel que fa a l'estructura del sector industrial vinícola català, cal destacar, segons dades de l'enquesta industrial de l'IDESCAT (2005), que el nombre d'establiments se

situa entorn als 400, dels quals aproximadament el 10% són establiments de més de 20 empleats. El nombre mitjà d'ocupats per establiment és de 13, mentre que les hores treballades per empleat al llarg de l'any són 1.617. En el seu conjunt, el sector genera aproximadament 5.000 llocs de treball. Pel que fa a l'evolució històrica, podem dir que des de finals dels anys noranta, el nombre d'indústries del sector ha experimentat un clar increment que no s'ha traduït, però, en una major ocupació (aquesta s'ha mantingut més o menys constant). Finalment, l'annex I ens mostra informació sobre les vendes dels principals cellers productors de vi i cava a Catalunya. Aquestes empreses es localitzen principalment a l'Alt Penedès i es caracteritzen per l'escassa o inexistència de capital estranger (Castillo, 2004 a).

Figura 8

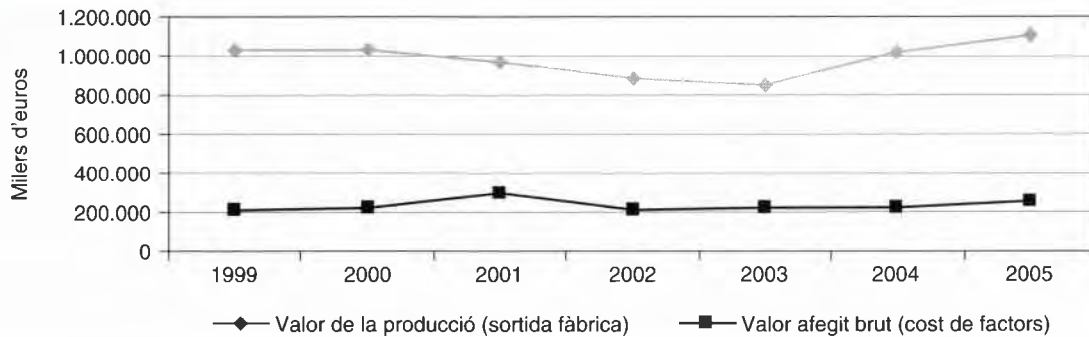
Evolució de la producció de vi blanc i vi negre. Període 1999-2005

Font: DAR

Figura 9

Evolució del valor de la producció i del valor afegit brut¹. Període 1999-2005

¹ Euros constants base 1998
Font: IDESCAT, base de dades de sectors industrials

3. Estudi de la fase comercial i del consum de vi

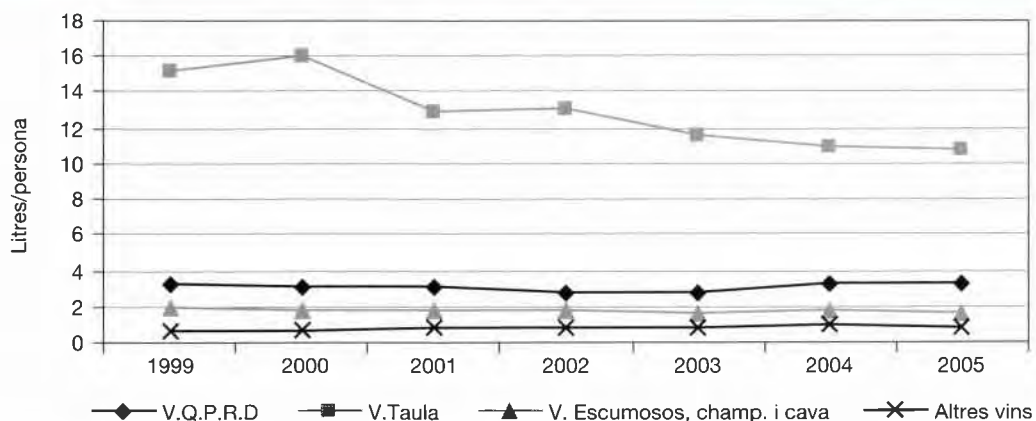
El consum de vi a les llars catalanes en el període 1999-2005 es va situar, aproximadament, entorn als 19 litres per càpita, molt per sobre de la mitjana espanyola, de 13 litres per càpita (MAPA, *La alimentació en Espanya*). Tanmateix, el consum a Catalunya ha sofert una disminució progressiva en el període 1999-2005. Com es pot observar en la figura 10, aquesta davallada es pot atribuir principalment als vins de taula, el consum dels quals s'ha reduït en més de 3 litres per llar, tant al conjunt de l'Estat com a Catalunya. Pel que fa als V.Q.P.R.D.,

el seu consum ha augmentat lleugerament tant en el cas d'Espanya com de Catalunya.

Si bé no disposem de dades de consum total (dins i fora de la llar) per a Catalunya, el seu valor sí que és conegut per a Espanya. Aquestes dades mostren que el consum en el sector de la restauració representa més de la meitat del consum total de vi a Espanya. Per poder comparar l'evolució de la producció amb la del consum de vi a Catalunya, s'ha dut a terme una estimació del consum al sector de la restauració català. Per això s'ha suposat que la participació dels restaurants en el consum de vi a Catalunya és equivalent a l'espanyola. La fi-

Figura 10

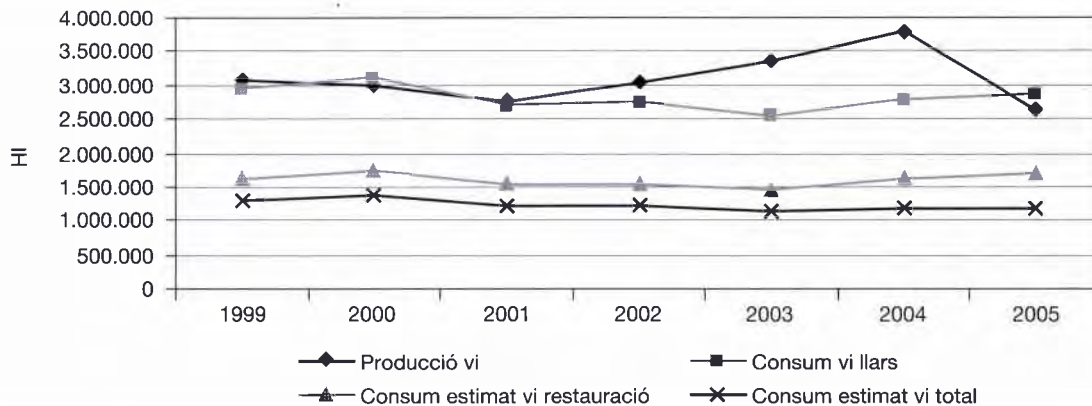
Consum de vi per llar a Catalunya. Període 1999-2005

Font: MAPA. La Alimentación en España

Figura 11

Producció i consum de vi (hl) a Catalunya. Període 1999-2005

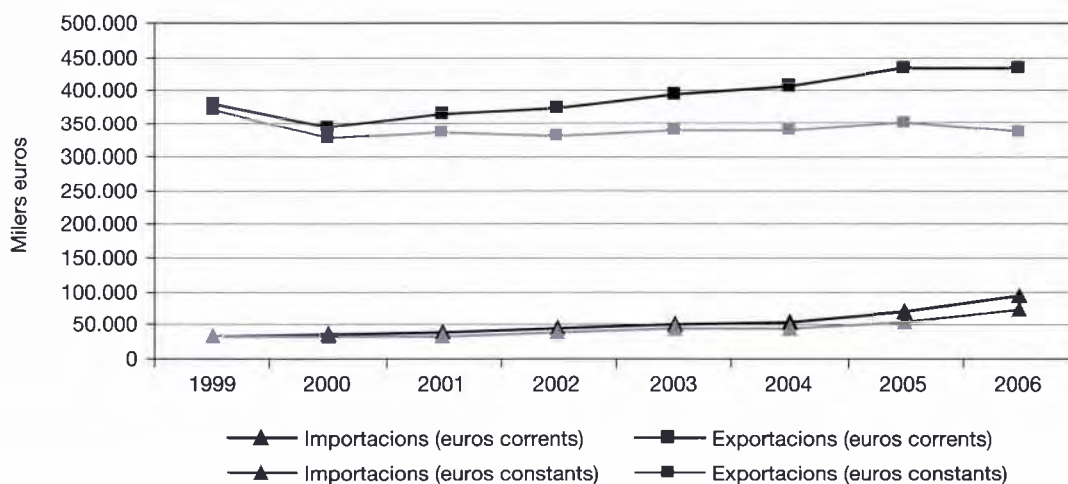
Font: Elaboració pròpia a partir de dades del MAPA

gura 11 presenta el resultat d'aquesta estimació i indica que el consum ha experimentat una tendència a la baixa fins a l'any 2003 en què es comença a recuperar. D'altra banda, la producció ha experimentat un progressiu augment fins al 2004, i s'ha situat clarament per sobre del consum estimat. A partir del 2004 la producció inicia una forta davallada, fet que podria provocar un increment important tant de les importacions com del preu del vi.

Amb relació al comerç exterior del sector vitivinícola català, cal destacar el desequilibri entre importacions i exportacions. Concretament, les importacions de vi a Catalunya en els últims anys se situen entorn dels 40 milions d'euros, mentre que les exportacions ronden els 380 milions d'euros. Pel que fa a l'evolució en el temps de les importacions i les exportacions en valors constants cal destacar que ambdues mostren una certa tendència a l'alça els darrers anys (figura 12).

Figura 12

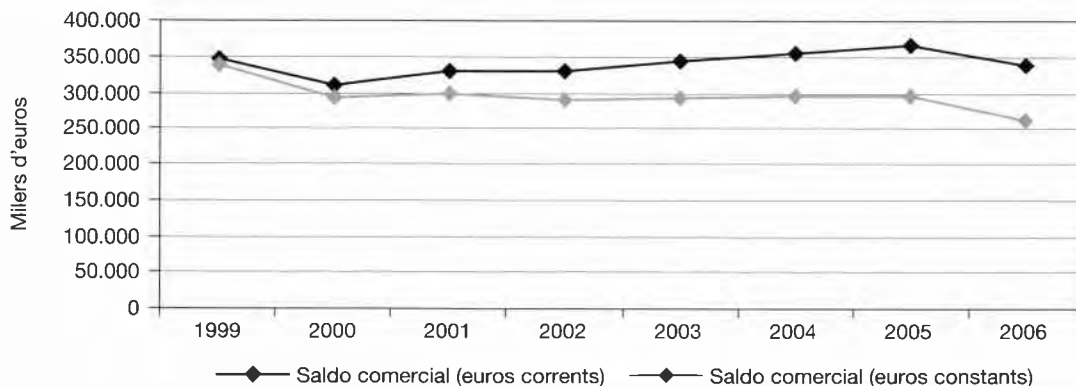
Evolució del comerç exterior vinícola a Catalunya. Període 1999-2006

Font: Cambres de comerç

Figura 13

Evolució de la balança comercial per a la indústria vinícola. Període 1999-2006

Font: Cambres de comerç

Durant aquest mateix període, com es pot observar en la figura 13, la balança comercial s'ha mantingut més o menys estable fins al 2005, any a partir del qual experimenta un pronunciat descens. La mitjana del període 1999-2006 representa un superàvit d'uns 300 milions d'euros.

La taxa de cobertura, mesurada com la ràtio entre les exportacions i les importacions (figura 14), mostra una evolució decreixent, la qual indica un creixement més lent de les exportacions que de les importacions. Cal destacar l'origen principalment europeu de les importacions (figura 15). El principal proveïdor de vi a Catalunya és França, que representa aproximadament el 70% del

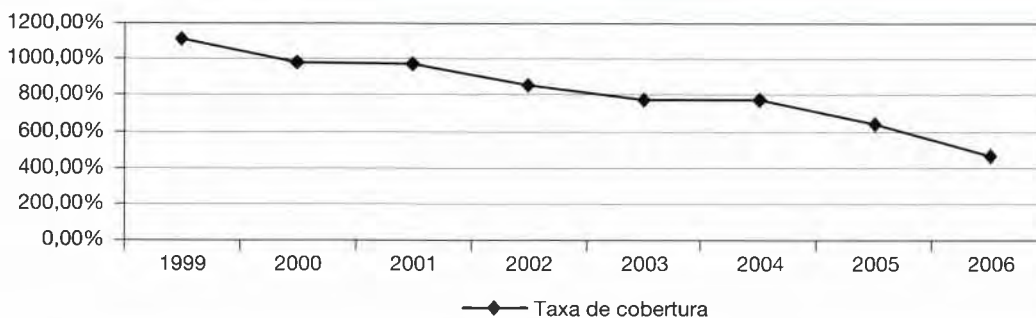
total de les importacions. Segueixen Portugal i Itàlia i, a major distància, Xile i Alemanya.

Pel que fa a les exportacions, el principal destinatari és Alemanya que n'absorbeix quasi un 39%. Segueixen els Estats Units i Anglaterra que importen cadascun entorn del 12% del vi exportat (figura 16). Cal destacar també l'abast de les exportacions a Mèxic i Bèlgica per als dos últims anys.

Per concloure aquest apartat, parlarem de l'evolució del preu dels vins a Catalunya. Tal i com es mostra en la figura 17, el preu que consumidors paguen pel vi s'ha mantingut relativament estable en el temps. El gràfic també mostra diferències entre el preu dels diferents ti-

Figura 14

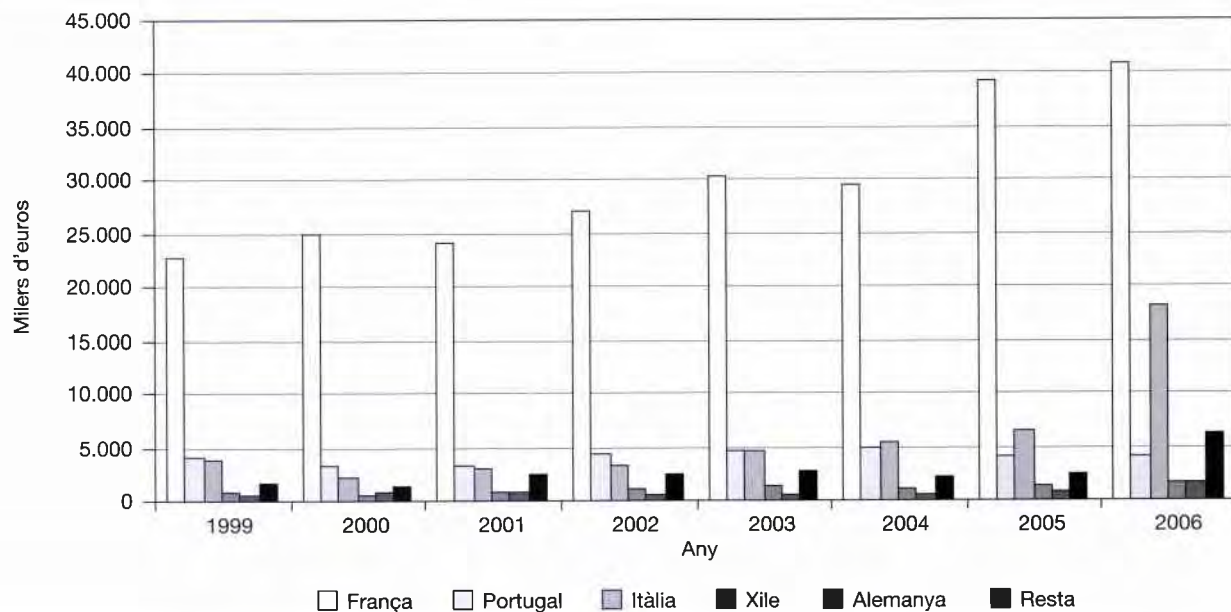
Evolució de la taxa de cobertura. Període 1999-2006

Font: Cambres de comerç

Figura 15

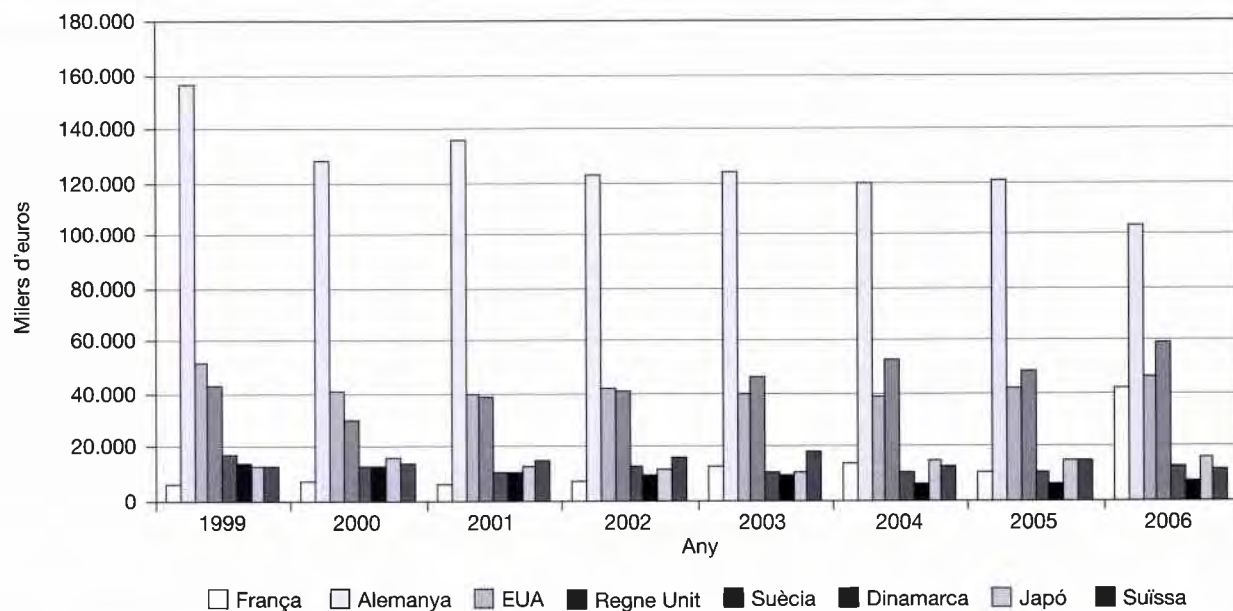
Evolució de les importacions per països segons valor monetari. Període 1999-2006

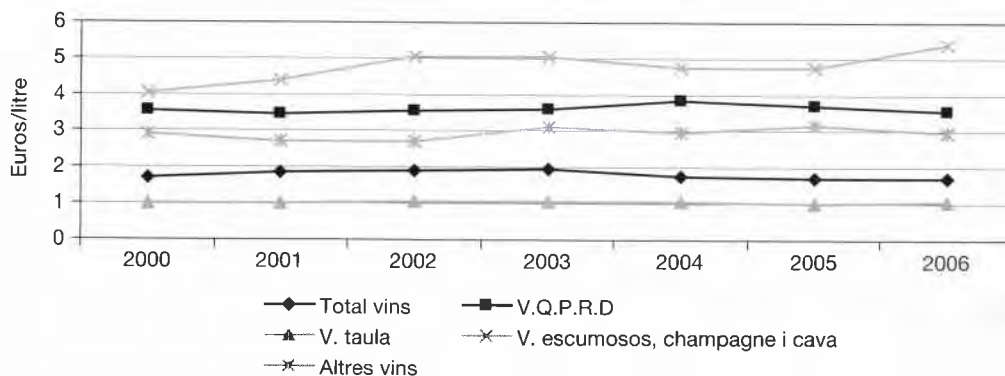
Font: Cambres de comerç

Figura 16

Evolució de les exportacions per països segons valor monetari. Període 1999-2006

Font: Cambres de comerç

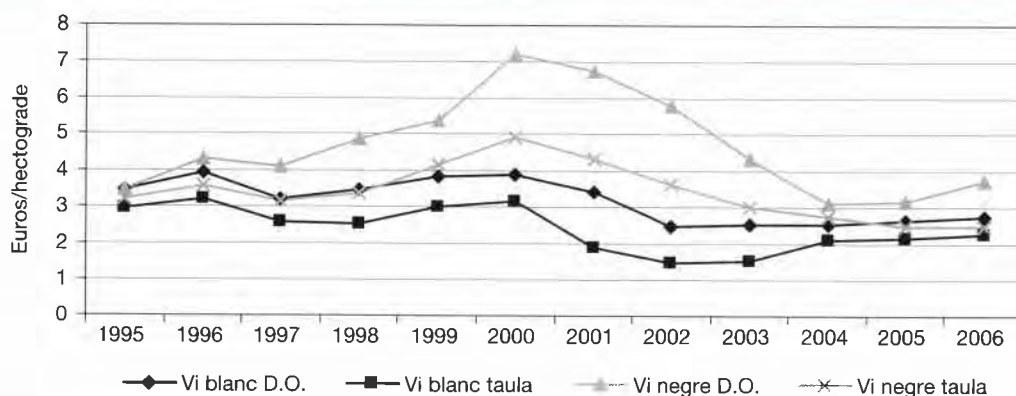
Figura 17**Evolució del preu pagat pels consumidors per litre de vi a Catalunya. Període 2000-2006. (Euros corrents)**

Font: MAPA

pus de vi. El grup que registra un major preu, tot i que bastant estabilitzat, és el constituït pel vi escumós, cava i champagne, amb un preu aproximat de 4 euros/litre. El segueix el V.Q.P.R.D. que es paga a un preu de quasi 3,20 €/l. El vi de taula és el grup que té un preu menor, menys d'un euro per litre. Destacar que aquests preus són similars als del conjunt d'Espanya.

L'evolució dels preus al consum contrasta amb la dels preus percebuts per l'agricultor, els quals han sofert una clara baixada des de l'any 2000 i fins al 2004. Els anys 2005 i 2006 ha tingut lloc una lleugera recuperació

que pot ser deguda a la situació ja esmentada d'augment del consum i disminució de la producció per a la campanya 2005-2006. Una comparació de les figures 17 i 18 suggereix que la variació dels preus percebuts per l'agricultor no es trasllada als preus al consum. Aquest fet és un clar indicador d'una transmissió imperfecta de preus al llarg de la cadena de comercialització del vi. La transmissió imperfecta de preus, comuna per a la majoria dels productes agraris, pot ser deguda a diversos factors com són el poder de mercat que posseeixen determinats agents de la cadena, la manca de competència (grans

Figura 18**Evolució del preu percebut pels agricultors per litre de vi a Catalunya. Període 2000-2006. (Euros corrents)**

Font: DAR, comunicació personal

empreses), o els costos associats al reajustament dels preus (Serra i Goodwin, 2003).

4. Conclusions

Aquest treball ha efectuat una anàlisi descriptiva de l'actual situació del sector vitivinícola català i de la seva evolució els darrers anys. S'ha fet especial èmfasi en els aspectes relacionats amb la producció i comercialització, tant dels diferents tipus de vins com del cava. Les dades històriques del sector s'han obtingut de les bases de dades del DAR, INCAVI, MAPA, IDESCAT, OIV i finalment del FEGA. La descripció de la situació més actual s'ha portat a terme a partir de les declaracions de collita i producció proporcionades pel DAR.

Les dades estadístiques consultades situen la superfície de vinya a Catalunya al voltant de les 65.000 ha. Si bé la tendència ha estat a l'alça en els últims exercicis, cal seguir analitzant l'evolució de la superfície de vinya a Catalunya ja que les dades per al 2006 ens indiquen un possible canvi d'aquesta tendència. La producció de raïm, fonamentalment en règim de secà, se situa al voltant de les 430.000 tones, les quals es concentren en les comarques del Penedès. Tot i que les dades mostren una tendència a l'alça en la producció vitícola procedent dels viticultors no associats a cooperatives, caldria obtenir dades més fiables per poder constatar aquest fet.

La producció de vi a Catalunya s'estima en uns 3 milions d'hectolitres, dels quals més d'un 90% són vins de qualitat (V.Q.P.R.D). La producció de vins de taula és residual i presenta una tendència decreixent. La producció de qualitat, amb tendència a l'alça, es distribueix en 12 denominacions d'origen reconegudes. Actualment, més del 65% de la vinya catalana es conrea amb varietats blanques representades, per ordre de rellevància, per Macabeu, Parellada i Xarel·lo. La resta es conrea amb varietats negres, entre les quals destaquen les varietats Garnatxa negra, Ull de llebre i Samsó. Aquesta distribució entre varietats respon a les necessitats de pri-

mera matèria per part de la indústria del cava, que regula bona part del sector vitícola.

El sector vitícola aporta un 9% de les Unitats de Treball Anuals que genera el sector agrari català, i aproximadament un 3% del Producte Final Agrari. Una gran part del treball és, però, treball eventual i l'edat dels viticultors permet caracteritzar-lo com un sector envellit. Quant al sector de l'elaboració de vi (sector vinícola), aquest va patir una davallada en producció fins al 2002 i s'ha recuperat clarament els últims anys. Cal destacar la inexistència de capital estranger en aquest sector.

Pel que fa al consum total de vi a Catalunya, es detecta una clara recuperació a partir del 2003 després d'un període de disminució en el consum de tots els tipus de vi, en especial del vi de taula. Aquest increment en el consum, la disminució en la producció de vi darrerament, així com els nous hàbits dels consumidors o l'aparició de vins emergents, expliquen l'increment de les importacions els últims anys. La importació de vi a Catalunya té una certa tendència a créixer i procedeix principalment de França, Portugal, Itàlia i Xile. Pel que fa a les exportacions de vi de Catalunya, també estan experimentant un període de lleuger creixement, i tenen com a destins principals Alemanya, Estat Units i Anglaterra.

Les variacions en la producció, el consum i el comerç exterior han influenciat especialment el preu percebut pel productor, el qual ha disminuït molt fins al 2004. En canvi, els preus dels consumidors s'han mantingut relativament estables, fet que suggereix l'existència d'imperficcions en la transmissió vertical dels preus en la cadena comercial del vi i cava catalans.

També cal remarcar en aquestes conclusions que l'actual recollida de dades estadístiques del sector vitivinícola es porta a terme de manera paral·lela entre les diferents institucions responsables, sense l'aconsellable coordinació. Aquest fet dificulta la diagnosi de la situació del sector, objectiu principal del treball, i recomana prendre les conclusions derivades d'aquest estudi amb la cautela necessària.

Referències bibliogràfiques:

CAMBRES DE COMERÇ. *Base de dades de comerç exterior*. Disponible a aduanas.camaras.org/ [consultat durant els mesos de maig i juny 2007].

CASTILLO, M. (2004a): *Las ventas nacionales inician el repunte*. Alimarket. Octubre 2004. pp. 289-298.

CASTILLO, M. (2004b): *Vinos, el consumo nacional no levanta cabeza*. Alimarket. Novembre 2004. pp. 227-252.

CONSELL CATALÀ DE LA PRODUCCIÓ AGRÀRIA ECOLÒGICA. *Estadístiques*. Disponible a: www.ccpae.org/inici.php [Consultat durant els mesos de maig i juny 2007].

DEPARTAMENT D'AGRICULTURA ALIMENTACIÓ I ACCIÓ RURAL (2002): *Dades bàsiques de l'agricultura la ramaderia i la pesca a Catalunya*. Disponible a www.gencat.net/darp/c/dades/publicac/public04.htm. [consultat durant els mesos de març, abril i maig del 2005].

DEPARTAMENT D'AGRICULTURA ALIMENTACIÓ I ACCIÓ RURAL. (2004): *Registre Vitivinícola*. Dades no publicades cedides pel del Gabinet Tècnic del DAR.

DEPARTAMENT D'AGRICULTURA ALIMENTACIÓ I ACCIÓ RURAL. *Declaracions de collita 2003-2004 i 2004-2005*. Dades no publicades cedides pel del Gabinet Tècnic del DAR.

DEPARTAMENT D'AGRICULTURA ALIMENTACIÓ I ACCIÓ RURAL. *Declaracions de producció 2003-2004 i 2004-2005*. Dades no publicades, cedides pel del Gabinet Tècnic del DAR.

FONS ESPANYOL DE GARANTIA AGRÀRIA. *Actuaciones Sectoriales*. Disponible a www.fega.es [Consultat durant els mesos de març, abril i maig del 2007].

INSTITUT NACIONAL D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA. *Base de dades de sectors industrials*. Disponible a www.idescat.net [consultat durant els mesos de març, abril i maig del 2007].

INSTITUT NACIONAL D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA. (1999): *Cens agrari 1999*. Disponible a www.idescat.net [Consultat durant els mesos de març, abril i maig del 2007].

INSTITUT NACIONAL D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA. (2003 i 2005): *Enquesta sobre l'estructura de les explotacions agrícoles*. Disponible a www.idescat.net [Consultat durant els mesos de març abril i maig del 2007].

INSTITUT NACIONAL D'ESTADÍSTICA (2003 i 2005): *Enquesta sobre l'estructura de les explotacions agrícoles*. Disponible a www.ine.es [Consultat durant els mesos de març, abril i maig del 2007].

MINISTERIO DE AGRICULTURA PESCA I ALIMENTACIÓ. (2004): *Libro Blanco de la agricultura i el Desarrollo Rural*. MAPA. Madrid.

MINISTERIO DE AGRICULTURA PESCA I ALIMENTACIÓ. *Anuarios estadística agroalimentaria*. Diversos anys. Disponible a www.mapya.es [Consultat durant els mesos març abril i maig del 2007].

MINISTERIO DE AGRICULTURA PESCA I ALIMENTACIÓ. *La alimentación en España*. Diversos anys. MAPA. Madrid.

MINISTERIO DE AGRICULTURA PESCA I ALIMENTACIÓ. (2007): *Encuesta producción integrada a las comunidades autonomas*. Disponible a www.mapya.es [Consultat durant els mesos març, abril i maig del 2007].

ORGANITZACIÓ INTERNACIONAL DE LA VINYA I EL VI. *Situació i estadístiques del sector vitivinícola mundial*. Disponible a www.oiv.int/es/accueil/index.php. [Consultat durant els mesos de març, abril i maig del 2007].

SERRA, T. i GOODWIN, B.W. (2003): «Price Transmission and asymmetric adjustment in the Spanish dairy sector». *Applied Economics* 35: 1889-1899.